ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կաթուղիկոսական խնդրի առիթով մեր լրագիրները գրելիս, ընտրելի են համարում և վարդապետներին և քահանաներին և մինչև անգամ աշխարհականներին։

Մեր եկեղեցու 1600 տարուայ ամբողջ պատմութեան մէջ մի քանի դէպք կարելի է յիշել, որ աշխարհականութիւնից և քահանայութիւնից կոչուած լինեն ուղղակի կաթուղիկոսութեան. սակայն այդ դէպքերն էլ չարաբաստ ժամանակի բացառիկ հանգամանքի հետևանք են, և ընտրեալները տացել են հոգևոր առաջնորդները օրինաւոր ձեռնադրութեամբ, մինչև Սահակ Պարթև՝ կամ Կեսարիայում կամ հայ հայրապետից, ինչպէս Ս. Արիստակէսը իւր հայր Գրիգոր Լուսաւորչից, իսկ անուհետև, հայրապետական ընտրութիւնների ժամանակ. հաւանօրէն, ներկայ եղող Աղուանից կաթուղիկոսից ձեռնադրուել են եպիսկոպոս և ապա եպիսկոպոսներից օծուել կաթուղիկոս։

Այժմ այդ բացառիկ հանգամանքները չկան, ուրեմն և կարիք չկայ շեղուել եկեղեցու դարերով սրբազործուած կանոնից։ Հայրապետը ընտրուել է միշտ եպիսկոպոսական դասից, այս տեսակ գործողութիւնը կանոնաւորուել է և վերջնական ձև է ստացել հանգ. Ներսէս կաթուղիկոսի ընտրութեամբ 1843 թուին։ Այդ ժամանակից սկսած ազգի ընտրուած աշխարհիկ պատգամաւորների և իրաւասէր հոգևոր ներկայացուցիչների հայրապետական ընտրութեան համազգային ժողովում կարդացուում է միայն արքեպիսկոպոսների և եպիսկոպոսների անուանական ցուցակը. և այդ անուններից ընտրուում են հայրապետական աթոռի թեկնածուները։ Այդ ցուցակից դուրս մնացած անձինք ընտրելի չեն։ Այս ձևով կատարուել են Ներսէս Ե., Մատթէոս Ա., Գէորգ Դ., Մակար Ա., Մկրտիչ Ա.. և Մատթէոս Բ., կաթուղիկոսների ընտրութիւնները։

Աչքի առաջ ունենալով լրագրերի և հասարակութեան մէջ արծարծւող խնդիրը — որ վարդապետները, քահանաները և մինչև իսկ աշխարհականները կարող են կաթուղիկոսական ընտրելի դառնալ—Սինօդի պրօկուրորը դիմել է և ստացել հրահանգ Ներքին Գործերի պ. Նախարարից, թէ ինկատի ունելով հայրապետի վեհ աստիճանը՝ հայրապետութեան ընտրելի կարող են լինել այն բարձրաստիճան հոգևորականները, որոնք իրանց երկարամեայ պաշտօնավարութեամբ և վարչական ու եկեղեցական կարգերի հմտութեամբ որոշ հեղինակութիւն են հանդիսանում, և դրանք են միայն արքեպիսկոպոսներն ու եպիսկոպոսները։ Վարդապետները, քահանաները ու աշխարհականները իրանց սովորական դիրքից յանկարծ հայրապետական աթոռ բարձրանալով՝ չեն կարող հեղինակութիւն հանդիսանալ յաչս հոգևոր ու աշխարհական պաշտօնեաների և ժողովրդեան, և հայրապետական բարձր իշխանութիւնը կը նսեմանայ։

Յայտնենք՝ թէ նախարարական այս բացատրութիւնից յետոյ կը դադարեն վարդապետների, քահանաների ու աշխարհականների թեկնածութեան մասին պնդումները՝ որոնք հիմնուած չլինելով եկեղեցական կանոնների, նուիրագործուած սովորութիւնների և վարչական հրահանգների վերայ, անհետևանք կը մնան։

Կ. Պոլսոյ ազգային երես. ժողովը մայիսի 6-ին.

Մայիսի 6-ին Ազգ. երես. ժողովում դռնփակ կարդացուել է պատրիարքական Սրբազան տեղապահի տեղեկագիրը ազգային վարչութեան գործունէութեան և յարաբերական խնդիրների մասին. որոշուել է կարծիքների փոխանակութիւնը թողնել առաջիկայ նիստին։

Այս ժողովում դիւան կազմելու համար ընտրուել են

Ատենապետներ—

Ա. Մանուկ էֆ. Ազարեան (կենդր.) 40 քուէ.
Բ. Հրանտ էֆ. Ասատուր (անկախ) 44 »
Գ. Հայկ էֆ. Խօճասարեան (կենդ.) 37 »

Վերջին երկուքը կրկնաքուէարկութեամբ։

Ատենադպիրներ

Ա. Օհանիկ էֆ. Զիֆթէ—Սարաֆ. (կենդ.) 38 քուէ
Բ. Մարկոս էֆ. Նաթանեան (կենդ.) 34 »
Գ. Զարեհ էֆ. Խորասանճեան (կենդ.) 32 »

Վերջինը կրկնաքուէարկութեամբ։

Այսպէս դիւանի նախկին կազմը վերընտրուել է բացառութեամբ բ. ատենապետ Պարգև էֆ. Փափազեանի և ա. ատենադպիր Աբրահամ էֆ. Տէր Յակոբեանի, որոնք բացարձակապէս հրաժարուել են ընտրելիութիւնից։ Նայելով դիւանի կազմին բացառութեամբ մէկի, ամբողջովին կենդրոնական է։ Քուէարկողներն էին 70 հոգի.

Վարչական ժողովների ընտրութիւն

Մայիսի 13-ին, ուրբաթ օրը գումարած ազգ. երեսփոխանական ժողովում 78 քուէարկուների մասնակցութեամբ (7 հոգի ձեռնպահ մնացին). ընտրուեցին.

Կրօնական ժողովի անդամներ.

1. Տ. Վահրամ արքեպիսկոպոս Մանկունի 68 քուէ
2. Տ. Գրիգորիս » Յովհաննիսեան 68 »
3. Տ. Գաբրիէլ եպս. Ճէվահիրճեան 68 »
4. Տ. Սմբատ ծ. վրդ. Գազազեան 66 »
5. Տ. Գրիգորիս ծ. վրդ. Բալաքեան 65 »
6. Տ. Վարդան քահ. Դերձակեան 65 »

Մնացեալները համեմատական մնացին.

Քաղաքական ժողովի անդամ ընտրուեցին.

1. Պետրոս էֆ. Խորասանճեան 75 քուէ
2. Յակոբ էֆ. Սուամպուլեան 75 »
3. Պետրոս էֆ. Հալաճեան 71 »
4. Գարեգին էֆ. Գույումճեան 71 »
5. Ոսկան էֆ. Մարտիկեան 67 »
6. Լևոն էֆ. Տէմիրճիպաշեան 44 »
7. Յարութիւն էֆ. Մոսարճեան 43 »

8, Գէորգ էֆ. Ասլանեան 40 »
9, Գեղամ էֆ. Տէր Կարապետեան 40 »
10, Տոք. Տիգրան-պէյ Աճէմեան 40 »
Մնացածները համեմատականի մնացին.

Մայիսի 20-ին, ուրբաթ օրը գումարած ազգ. երեսփ. ժողովը համեմատականի մնացած ազգային վարչութիւնների անդամների ընտրութիւնը կատարեց 85 անձանց քուէարկութեամբ և ընտրուեցին

Կրօնական ժողովի համար

Տ. Յովհաննէս արքեպիսկոպոս Արշարունի 52 քուէ
Տ. Ղեւոնդ վարդապետ Դուրեան 45 »
Տ. Եղիազար քահանայ Պօղոսեան 45 »
Տ. Աբրահամ » Էպէեան 44 »
Տ. Հմայեակ » Էքսէրճեան 42 »
Տ. Եղիշէ արքեպիսկոպոս Դուրեան 42 »
Տ. Գրիգոր քահանայ Ճեպէճեան 41 »
Տ. Յակովբոս » Տէլէճէկեան 41 »

Քաղաքական ժողովի անդամ

Արտաշէս էֆ. Ցընտըրլեան 47 քուէ
Երուանդ » Խօրասան 44 »
Գէորգ » Մէրհատ 41 »

Կրօն. և քաղ. ժողովները հաստատուել են մայիսի 24-ին դատական նախարարութիւնից.

Չինուորական եւ կրթական խնդիրներ

Այս խնդիրների առիթով Կ. Պոլսոյ հինգ պատրիարքարանների (յունաց, հայոց, հայ-հռոմէականների, Բուլղարների և քաղդէացոց) մէջ կազմուած համաձայնութեան համեմատ բարձրագոյն դրան թագրիրներ են մատուցուել։ Հոգևոր պետերի այս համաձայնութիւնը դժգոհութիւն է առաջ բերել թուրք շրջաններում։

Հողային խնդիրը զուտ հայոց վերաբերեալ լինելով համաձայնութեան կէտերի մէջ չէր կարող լինել։